

УВОД

Предлаганият доклад за трета поредна година обобщава мониторинга на корупцията в България и оценява антикорупционните усилия на държавата и гражданското общество. Неординерността на общественно-политическата ситуация през 2001 г. поставя особено предизвикателство при оценката на корупцията в българските условия. От друга страна, общите закономерности в генезиса на корупционните практики и на противодействието срещу тях се открояват с особена яснота на фона на редуващите се политически платформи, лидери и управляващи екипи.

Събитията през изминалата година показват, че игнорирането на корупционните предизвикателства или тяхното фиктивно преодоляване неизбежно имат обратен ефект за управляващата политическа сила. Това се дължи на констатираното чрез **Корупционните индекси на Коалиция 2000** намаляване на обществената толерантност към корупцията. Общественото мнение по този проблем се отличава както с отхвърлянето на ценностно-нормативно ниво на феномена „корупция“, така и със значително изостряне на гражданската чувствителност към неговите фактически прояви. Става все по-очевидно, че **решаващо значение за успеха на политическите субекти има тяхното позициониране спрямо корупционната проблематика.**

КОРУПЦИЯТА И ПРИОРИТЕТИТЕ НА ОБЩЕСТВОТО (ОСНОВНИ ПРОБЛЕМИ, ПРЕД КОИТО Е ИЗПРАВЕНА БЪЛГАРИЯ*)

	Февруари 1999	Април 1999	Септ. 1999	Януари 2000	Април 2000	Септ. 2000	Януари 2001	Октомври 2001
1. Безработица	58,4	64,1	64,6	65,3	71,3	67,8	67,5	64,0
2. Бедност	31,6	32,9	37,1	41,2	41,9	41,5	39,4	46,9
3. Корупция	38,5	34,2	38,5	37,5	40,1	37,5	36,5	45,6
4. Ниски доходи	51,3	49,1	50,2	50,6	48,9	49,0	46,0	45,4
5. Престъпност	45,4	39,1	32,4	27,9	28,9	25,7	51,7	36,3

Източник: СМК на Коалиция 2000

За подробности относно методологията на включените в СМК изследвания вж. www.online.bg/coalition2000

*Бележка: 1) % на посочилите всеки фактор

2) Интервюираните са посочвали до три отговора, поради което сборът от процентите надхвърля 100

Анализът на антикорупционните усилия през изтеклата година дава основание за **следните изводи**:

- На фона на политическите сътресения **реформата на административната система** има противоречиви измерения. Като относителен успех трябва да се отбележи завършването на процеса на преобразуване на централните, областните и общинските администрации.
- **Коалиция 2000** взе участие в изработването на приетата през есента на 2001 г. *Национална стратегия за противодействие на корупцията*, която, допълнена от съответната правителствена програма за действие, създава предпоставки за по-цялостен подход на правителството за създаване на условията за прозрачност и публичност на държавния сектор.
- Изминалата година не оправда очакванията за изграждане на **специализирана институция омбудсман (граждански защитник)** с контролни и наблюдаващи функции по отношение на администрацията. Същевременно благодарение на усилията на неправителствени организации вече е създадена необходимата обществена и политическа нагласа за въвеждане на институция от този тип.
- Несъмнено до голяма степен изходът в противодействието на корупцията зависи от **реформата на съдебната система**. Освобождаването от политическа зависимост на правораздавателните органи е задължително условие за тяхната обективност и ефективност. Приетата на 1 октомври 2001 г. *Стратегия за реформа на българската съдебна система* очертава основните насоки на необходимите преобразования в тази сфера.
- Политическите партии са свързващо звено между публичния и частния сектор; от **реформата в партийната система** зависи преодоляването на наследените традиции на симбиозата държава-управляваща партия. В това отношение може да се отбележи постигнатият през изтеклата година напредък в правното регламентиране дейността на политическите партии чрез приетия в началото на 2001 г. Закон за политическите партии.
- Основно поле за корупционни практики е **стопанската сфера**. Важна стъпка на новото правителство е решението му за преминаване към по-прозрачни процедури на раздържавяване, като откритите търгове за сметка на доминиращите доскоро приватизационни схеми от типа на „работническо-мениджърски дружества“, „преговори с потенциален купувач“ и „приватизация чрез компенсаторни записи“.
- Все още практиките на **държавните поръчки** не са достатъчно прозрачни и не дават гаранции за запазване на обществен интерес, противопоставен на съществуващите корупционни схеми в тази област.
- Пробен камък за успеха на новото правителство ще има **реформата в митниците**, където контрабандните схеми са възможни благодарение на разклонена система от преразпределяне на подкупи. Все още в това отношение не е

реализирана идеята на *Коалиция 2000* за постоянен мониторинг върху контрабандата, както и за други форми на сътрудничество на митническата администрация и експерти от различни обществени сектори.

- Ролята на **гражданското общество** в противодействието на корупцията може да се реализира предимно чрез формите на **публично-частно партньорство** между представители на неправителствени организации, държавни институции и медии. Инициативите на *Коалиция 2000* в тази насока включват както използването на постоянни консултативни механизми, така и въвеждането на посреднически фигури от типа на местния омбудсман (граждански наблюдател, обществен посредник и т.н.). Успехът на тези антикорупционни инструменти зависи в решаваща степен от наличието на политическа воля за прозрачност и публичност на властта.
- Не на последно място, успехът на антикорупционните усилия е обусловен от дейността на **независимите медии**. В резултат на политическите промени през втората половина на 2001 г. се оформи ново „сотношение на силите“ власт-медии. Продължава тенденцията към засилване на медийния натиск върху правителството за по-адекватна информационна политика, гарантираща прозрачност в действията на управляващите.
- В сферата на **международното антикорупционно сътрудничество** ключовите думи са: последователност и промяна. Продължава успешното приемане на съвременни антикорупционни стандарти, въплътени в различни международни законодателни инструменти. Същевременно след смяната във властта бе извършена промяна в разбирането за значимостта на активните антикорупционни програми за международната интеграция на страната. По-конкретно бе преодоляна предишната тенденция към самоизолиране от съвместни антикорупционни форуми и програми и преди всичко от антикорупционния механизъм в рамките на Пакта за стабилност.
- Ролята на **регионалното антикорупционно сътрудничество** придобива все по-голямо значение както за взаимното подпомагане в осъществяването на националните стратегии за прозрачност, така и за създаване на бариера пред трансграничната престъпност и корупция. В това отношение трябва да се отбележи успешното развитие на **Инициативата за правно развитие в Югоизточна Европа (SELDI)** като пример за сътрудничество между държавни и неправителствени институции в тази област. С въвеждането на регионална система за мониторинг на корупцията нашата страна даде принос за изграждането на механизъм за сравнимост на националните усилия за прозрачност в страните от Югоизточна Европа.

В своята съвкупност в края на 2001 г. политическите предпоставки за противодействие на корупцията могат да бъдат оценени по-скоро като обещаващи: тук е валидно правилото, че при всяка промяна във властта възникват благоприятни условия за публично-частно партньорство, особено през първоначалния етап на консолидиране на обществената подкрепа за поредния управляващ екип.